Bizalmas!

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK 1954. ÉVI MUNKÁJA.

Az Akadémia Könyvtára elmult évi munkájának értékelése nem történhet meg anélkül, hogy röviden fel ne idézzük a könyvtár életében 1952-ben és 1953-ban létrejött alapvető fordulatot.

Az 1952-ben lezajlott könyvtárvizsgálat után a vezetéssel megbizott háromtagu igazgatóságnak jutott az a feladat, hogy ezt a helyzeténél és történeti alakulásánál fogva fontos könyvtárat képessé tegye uj feladatainak elvégzésére, kiemelje elzárkózottságából és az országos könyvtárpolitika célkitüzéseinek ismeretében beépitse a magyar könyvtárhálózatba.

Az igazgatóság - az Elnökség jóváhagyásával - a könyvtár legfontosabb feladatait a következőkben állapitotta meg:

1./ A magyar tudományos kutatásnak hazai és külföldi könyvvel és tájékoztatással (bibliográfiával) való támogatása.
2./ A magyar tudományos kutatás eredményeinek, mindenekelőtt az akadémiai kiadványoknak rendszeres csere formájában való eljuttatása a külföldi tudományos intézetekhez és kutatókhoz.

E feladatok ellátása céljából a következő alapvető funkciókat kell gyakorolnia:

mint tudományos nagykönyvtár gondoskodik állományának korszerü kiegészitéséről, feldolgozásáról, nyilvántartásáról és használatának biztositásáról;

mint központi könyvtár előkésziti, szervezi és fokozatosan megvalósitja az akadémiai intézetek külföldi könyv- és folyóiratbeszerzését, majd később a könyv- és folyóiratanyag központi nyilvántartását és szakszerü könyvtári feldolgozását;

mint csereközpont megtervezi és megszervezi a magyar tudományos kiadványok (elsősorban az akadémiai kiadványok) külföldi cseréjét, végrehajtja a népi demokráciákkal kötött kulturális csereegyezmények könyvtári vonatkozásait (tudományos könyv- és folyóiratcsere);

mint a tudományos kutatás központi mikrofilm-archivuma és laboratoriuma egyrészt feltárja saját ritka anyagát, másrészt gondoskodik a hazai tudományos tervmunkához szükséges bel- és külföldi mikroanyag beszerzéséről és annak központi nyilvántartásba vételéről;

tájékoztató-bibliográfiai szolgálatának kiépitésével gondoskodik arról, hogy tudományos kutatóintézeteink és kutatóink a magyar és külföldi szak-

irodalomról kellő időben tájékozódjanak;

a tudományos kutatáshoz szükséges kiadványok könyvtárközi átkölcsönzését fejleszti, elsősorban az akadémiai intézetek és kutatók számára;

mint tudományos intézet sürgősség és fontosság szerint könyvtártudományi és szakbibliográfiai munkákat illeszt munkatervébe.

A könyvtár céltudatos, a felsorolt alapvető funkciókat helyesen gyakorló munkájának legfontosabb előfeltétele a gyüjtőkör (profil) megállapitása volt. Ezt az igazgatóság előterjesztése alapján a MTA Elnöksége a következőkben hagyta jóvá:

az Akadémiai Könyvtár gyüjti:

1./ minden tudomány területéről azokat a segédkönyveket, melyek a magasfoku tájékoztatószolgálathoz szükségesek;

2./ a szovjet tudomány minden területén megjelenő ujdonságokat és régebbi müveket;

3./ a világ összes tudományos akadémiáinak hivatalos kiadványait;

4./ a marxizmus-leninizmus irodalmát, valamint a módszerteni és tudománytörténeti szempontból szükséges egyéb filozófiai irodalmat;

5./ a természettudományok terén - a segédkönyvek mellett - csak az alapvető, átfogó jellegü müveket (a természettudományi kutatást közvetlenül szolgáló müveket az intézeti könyvtárak gyüjtik);

6./ társadalmi tudományok területén az országos viszonylatban reáháruló szakokat (ezek számára alapkönyvtár):

a./ az egyetemes történet ókori részét,
b./ világirodalmat,
c./ a világirodalomtörténet egészét, beleértve
d./ a klasszika filológiát,
e./ orientalisztikát,
f./ a nyelvtudomány minden ágát;

7./ időszaki kiadványok terén követi a profilt azzal a többlettel, hogy az Acták cseréje révén nyiló lehetőségeit országos viszonylatban jól ki kell használnia;

8./ kéziratok és könyvrégiségek terén a tudománytörténetre kell döntő figyelmet forditania.

A gyüjtőkör megállapitása általában helyesnek bizonyult; gyakorlatilag egyetlen lényeges aggodalom merült fel: hatféle területen (6. pont)

egyetlen könyvtár képtelen az alapkönyvtári funkciókat megfelelően ellátni, viszonylagos teljességre törekedni a szakirodalom begyüjtése terén. Különösen két ponton lesz szükség további finomitásra és kidolgozásra: a világirodalmi és a hozzá kapcsolodó irodalomtörténeti gyüjtőkör területén. Az Akadémiai Könyvtár a szépirodalom és az irodalomtörténet egészét önmagában, könyvtári hálózatunk többi tagjától elszigetelten, egyedüli alapkönyvtárként nem gyüjtheti. Ez elvileg helytelen, gyakorlatilag keresztülvihetetlen. A kérdés rendezése szükségesnek látszik egyrészt országos szinten összkönyvtári viszonylatban, másrészt a Központi Könyvtár és fiókintézetünk, az Eötvös-könyvtár között.

Az alapvető feladatok, funkciók és a gyüjtőkör tisztázása után az igazgatóság a megfelelő munkaszervezet kialakitását tüzte ki célul. A tervszerü könyvtári munkát - a szocialista könyvtári szervezés gyakorlatának megfelelően - a következő keretekben biztositotta:

1./ Szerzeményezési osztály. A Központi Könyvtár könyvbeszerzésein kivül az akadémiai intézetek külföldi könyvbeszerzéseit is intézi.

2./ Cserecsoport. Együttmüködve a szerzeményezési osztállyal, önállóan intézi a külföldi cserét, végrehajtja a kulturális egyezmények által előirt tudományos könyv- és periodika-cserét, nemcsak helyi, hanem hálózati, sőt a kulturális egyezmények csereviszonylataiban országos szinten is. Egyelőre intézi az előfizetéses periodika-beszerzést is.

3./ Feldolgozó osztály. A katalogizálás, osztályozás, katalógusszervezés munkáját látja el két munkacsoport keretében.

4./ Olvasószolgálati osztály a következő csoportokkal:

a./ olvasótermi és kölcsönző csoport. Egyuttal végzi az olvasók szóbeli tájékoztatását is.

b./ raktár-csoport.

c./ folyóirat-csoport. A MTA Könyvtárában annyira égető periodikarendezésen tul végzi a folyóiratok katalogizálását is.

5./ Tájékoztató és bibliográfiai osztály. Az irásbeli tájékoztatás mellett a könyvtár bibliográfiai és dokumentációs kiadványait szerkeszti, tájékoztatási célokra tárgyszókatalógust állit össze.

6./ Különgyüjtemények osztálya következő részlegekkel:

a./ kézirattár,
b./ régi könyvek tára,
c./ keleti gyüjtemény,
d./ mikrofilmtár és mikrolaboratórium.

7./ Eötvös-könyvtár. Délbuda társadalomtudományi kutató-könyvtára és egyetemi könyvtári funkciókat ellátó könyvtár.

8./ Titkárság, gazdasági csoport.

A vázolt szervezeti felépités folyamatosan alakult ki az utóbbi évek során. Mint minden szervezeti-szerkezeti megoldás, nem tekinthető véglegesnek, de az aktuális célkitüzések szolgálatában állva, azokat megfelelően elégiti ki. A felsorolás hiányai (könyvkötészet, könyvhigiénia) egyuttal jelzik azt is, hogy a MTA Könyvtára e fontos területeken nem rendelkezik apparátussal és beruházásokkal.

I.

Az igazgatás szemszögéből nézve a könyvtár munkáját, megállapitható, hogy az elmult év folyamán néhány vonatkozásban erősödtek kapcsolataink az Akadémiával (a MTA elnökének elvi iránymutatása a csere területén, együttmüködés az I. és II. osztály szaktitkáraival, jó és támogató jellegü kapcsolat a személyzeti osztállyal, a külügyi csoporttal, a bér- és munkaügyi csoporttal, a költségvetési osztállyal). Más oldalon viszont bizonyos negativumok is jelentkeztek az együttmüködésben (gazdasági titkárság, gondnokság). Remélhető, hogy közös jóakarattal e zökkenőket meg tudjuk szüntetni.

A Párt alapszervi vezetősége és a könyvtári pártcsoport az év folyamán egyre aktivabban érdeklődött a munka iránt. Pártcsoport megbeszéléseken és pártaktiván foglalkoztak szakmai kérdésekkel és nem egy esetben elősegitették a problémák megoldását. A folyóiratkérdés rendezésének irányvonalát pl. a Pártszervezet által összehivott aktiva határozta meg. Más esetben pedig - mint a Kálmán-utcai raktár rendezési munkálatainál - megfelelő agitációval támogatták a könyvtárvezetést s általában jó eredményt értek el a közösségi szellem kialakitása terén (egymás segitése, egyes munkaterületek nehézségeinek kölcsönös megértése).

Természetesen néhány hiányosság is akadt még. Igy a szakmai kérdések megtárgyalásánál pártcsoportunk tagjai még nem voltak eléggé aktivak, zömükben nem is mindig elég erősek e kérdések magas szinvonalu megvitatására, nevelő hatásuk nem érvényesült eléggé az előforduló nehezebb, kissé élére állitott helyzetekben. Az is megfigyelhető volt, hogy pártcsoportunk nem tudta felkelteni a Párt végrehajtóbizottságának érdeklődését a könyvtár néhány alapvető problémája iránt és igy nem kaptuk meg a végrehajtóbizottságtól a várt érdeklődést és segitséget.

Igen lényeges volt az elmult évben a munka szempontjából a dolgozók egymáshoz való kapcsolata és magatartása. A még másfél- két éve széthuzásairól és személyi háboruskodásairól hires intézetben ma általában nyugalomban, jó hangulatban folyik a munka. A közösségi szellem kialakulása napról-napra érezhetőbbé válik, a dolgozók egyre több segitséget nyujtanak

egymás munkájához. Itt-ott persze még találkozunk osztály-, csoport- vagy egyéni merevséggel és meg nem értéssel. Ennek oka azonban nem mindig a segitőkészség hiányában keresendő, hanem abban, hogy egymás munkáját és nehézségeit nem ismerjük, és igy nem is becsüljük meg eléggé. - Ezen a hibán belső tapasztalatcserék, a szakmai továbbképzés segitségével, valamint az egyes osztályok vagy csoportok munkájának belső, bizottsági megvizsgálásával lehet a jövőben segiteni.

A dolgozók magatartását az együttmüködésre való hajlam kialakulása mellett növekvő munkakedv, a problémák iránti fokozottabb érdeklődés jellemezte.

Sajnos, a nyilt és segitőszándéku kritikai szellem, még inkább a helyes önbirálat kialakulása még nem egyenletes. Az intézetvezetésnek, a párt- és szakszervezeti vezetésnek a fejlődést előbbre vivő kritikai és önbirálati szellemet erősitenie kell. A munka objektiv szempontjainak hangoztatását, a hiányosságokra való rámutatást nem egy vezető dolgozónk még tulságosan érzékenyen fogja fel. Ez nem helyes, hiszen a jóakaratu, épitő szándéku birálat a hibáinkkal, hiányosságainkkal való önbirálati szembenézés csak mindnyájunk javára szolgál.

Szervezeti, elvi és eszmei jellegü feladataink megoldása elválaszthatatlanul összefüggött a könyvtár gazdasági alapjaival: a költségvetési és hitelgazdálkodással, beruházásokkal, a munkaeszközökkel és helyiségekkel. Röviden tehát ezekkel is foglalkoznunk kell.

Az 1954-es költségvetési év folyamán a könyvtár rendelkezésére bocsátott hitelkeretek 99 százalékát használta fel gazdasági csoportunk. Ez a jó eredmény arra mutat, hogy munkáját céltudatosan és tervszerüen végezte. Az év közepén jelentkező nehézségeket rugalmas átcsoportositásokkal hidalta át. Munkájában szem előtt tartotta a takarékosság követelményeit és ennek mindenben eleget is tett.

A beruházások keretében igen jelentős volt a mikrofilm laboratórium számára megrendelt felvevő-, előhivó és nagyitó gépek beszerzése. E gépek beállitásával teljesen korszerüvé válik immár nagykapacitásu laboratóriumunk felszerelése.

Sulyos helyzetbe sodorta a könyvtárat beruházásaink egy igen jelentős részének, a faanyagot igénylő polcoknak, katalógusszekrényeknek, kiállitási vitrineknek és egy kézirattári szoba berendezésének törlése.

Kétségtelenül fontos a lakosság árualapjának növelése, vagyis a faanyagnak butorok készitésére való biztositása, mégis lehetővé kellene tenni azt, hogy a könyvtár egész munkájának alapját képező, nélkülözhetetlen munkaeszközei is elkészülhessenek.

A könyvtári munka tervszerü végzésében a legfontosabb munkaeszközökben előállt hiány mellett a még ma is megoldatlan helyiségkérdés okozta a legtöbb és legsulyosabb nehézséget.

A könyvtár dolgozói összezsufolva, egymás munkáját gátolva dolgoztak az egész évben. Legtöbben munkahelynek nem is alkalmas helyiségekben, a kifütheteten raktárban vagy pedig az eredetileg kutatók számára fenntartott olvasótermekben (Keleti Gyüjtemény, folyóiratolvasóterem) végezték munkájukat. Ez az elhelyezés nemcsak a tervszerü munkát akadályozta, hanem lehetetlenné tette azt is, hogy a könyvtár olvasói számára a kutatáshoz szükséges helyet, nyugalmat és kényelmet biztositsa.

A könyvtári munka személyi feltételeinek biztositásáról is szólni kell.

A könyvtár dolgozóinak létszáma évközben 69-re emelkedett, annak következtében, hogy öt fiatal, egyetemet végzett munkatárssal gyarapodtunk.

Sajnos, igen kedvezőtlen a helyzet dolgozóink egészségi állapota terén: a huzamos és sulyos betegségek következtében dolgozóink 1954 folyamán 1375 munkanapot mulasztottak. Ez naponta átlag 5 dolgozó kiesését jelentette!

A helyes személyi és béralappolitikát bizonyitják az 1954. évi előlépések. Pártunk és kormányunk célkitüzéseinek következtében 1954 folyamán 55 dolgozónk részesült kinevezésben és előlépésben. Ez a juttatás havonta 7.558 Ft-ot jelent dolgozóink számára. A nyelvpótlékok száma - nemzetközi könyv- és folyóiratanyagunkra való tekintettel - valamennyi magyar könyvtár között a legmagasabb volt: 21 dolgozónk 36 féle pótlék alapján 1954 folyamán összesen 47.900 Ft nyelvpótlék-juttatásban részesült.

A könyvtári munka tervszerüségét a féléves tervek biztositották. Tartalmilag - részlethibái mellett is - általában mindkettő megfelelt a követelményeknek. Formai szempontból az első félévi még sok kivánni valót hagyott maga után. A második félévben igyekeztünk ezen javitani; az eredmény azonban az lett, hogy az egységes forma elérése mellett a terv kissé mechanikussá és merevvé vált.

A munkaellenőrzés és a terv teljesitésének ellenőrzése a már kialakult helyes módszerekkel történt. Azonban munkánkkal ezen a területen nem lehetünk teljesen elégedettek. A munkalapok kiállitása és ellenőrzése nem egyszer formálissá vált. Osztály- és csoportvezetőinknek az ellenőrzés területén felelősségüket sokkal konkrétabban kell átérezniök, magát az ellenőrzést pedig részleteiben és egészében jobban kell gyakorolniok.

A munkák felmérése és igy a további helyes ellenőrzése szempontjából igen hasznosnak bizonyult az egyes csoportok vagy osztályok egész működésének bizottsági megvizsgálása.

Fel kell vetnünk a munkafegyelem kérdését is. E probléma fontosságát nem lehet eléggé hangsulyozni, már csak azért sem, mert intézetünkben e körül még mindig hiányosságokat és hibákat tapasztaltunk. Nem menthetjük magunkat azzal, hogy a nehéz viszonyokra vagy tulzsufolt elhelyezésünkre hivatkozunk. A főhiba kétségtelenül bennünk van: nem fordítunk elég gondot és figyelmet a munkafegyelemre. Kisebb késések, mun-

kaidó alatti felesleges beszélgetések még mindig előfordulnak. E káros jelenségek ellen a vezetésnek, a pártcsoportnak, a szakszervezetnek és a DISZ-nek sokkal erélyesebben kell fellépnie, mint ez a mult évben történt.

Munkaszervezet szempontjából 1954-ben meg kellett találni a már előző évben felismert funkciók elvégzését biztositó munkaerőfeltételeket és kereteket.

E két ok miatt a könyvtár vezetője az év folyamán, több szervezeti változtatást hajtott végre.

A Szerzeményezési Osztály világosan körvonalazott feladatait munkaerőhiány miatt nem tudta maradéktalanul ellátni, létszámát ezért az év folyamán meg kellett erősiteni.

A csere sokfelé ágazó, igen fontos munkája megkivánta, hogy a Cserecsoport önállóan, közvetlenül a könyvtárvezető irányitása alatt müködjék s megerősödjék főleg alrovatos dolgozókkal.

A Feldolgozó Osztály három csoportját a jobb és egységesebb munkaszervezés kedvéért két csoportba kellett összevonni.

A folyóiratállomány rendezésének szükségessége és feldolgozásának a raktári munkával való összhangba hozása folyóiratcsoport szervezését eredményezte az Olvasószolgálati osztályon belül.

Ugyancsak ebben az évben kellett felállitani a Régi könyvek csoportját, amelynek főfeladata az anyag összegyüjtése, felállitása, feldolgozása mellett a kulturális és nemzeti értéket képviselő anyag megóvása lett.

Az elmondott szervezeti továbbépitéssel párhuzamosan és ennek megfelelően a munka tartalmi és minőségi vonalán is változtatni, javitani kellett.

A Szerzeményezési Osztály a feladatkörébe tartozó központositást a szükséges munkaerők biztositása után nemcsak vállalta, hanem jól meg is oldotta, s ezt a sokáig vitás problémát módszertanilag is előbbre vitte.

A csere elvi alapjainak tisztázása, a cserekapcsolatok revíziója, a könyvcsere elinditása, a szükséges nyilvántartások, adminisztrativ keretek kiépitése uj munkát jelentett a Cserecsoport számára.

A Feldolgozó Osztály összetétele évek óta változó képet mutat. A mult év végére kialakult szilárd személyi helyzet biztositja a munkának jó minőségben való elvégzését.

A Folyóiratcsoport a munkák összpontositása révén mennyiségben és minőségben egyaránt többet tud teljesiteni, mint az a szétszórtság mellett lehetséges volt.

A Bibliográfiai Osztály munkája tartalmilag fejlődött és minőségileg javult. Az osztály az év folyamán előbbrejutott feladatkörének és müködési területének tisztázásában.

Az Eötvös-könyvtár a szabványszerü feldolgozási munkára való rátéréssel emelte katalógusai szinvonalát.

Az emlitett szervezeti és tartalmi továbbépitésen végigtekintve megállapitható, hogy az év végére általában kialakult a feladatok elvégzésére alkalmas könyvtári szervezet és megtörtént ennek a helyes tartalommal való kitöltése is.

II.

A könyvtár állományának gyarapitása két sikon történt: egyrészt a gyüjtőkörnek megfelelő modern tudományos irodalom folyamatos beszerzésével, másrészt a különgyüjtemények (Kézirattár, Régi Könyvek gyüjteménye, Keleti Gyüjtemény) anyagának fokozatos kiegészitésével.

Az ujonnan megjelent magyar könyveket és folyóiratokat kötelespéldányként kapta meg a könyvtár, a külföldi anyag beszerzését vétel és csere utján biztositotta.

Utóbbival - egyre növekvő kulturpolitikai jelentőségét is figyelembe véve - részletesebben kell foglalkozni.

A mult év folyamán 67 ország 1o75 intézményével voltunk cserekapcsolatban s akadémiai Actáink 4o5 városba jutottak el. Csereképpen 1899 féle periodika érkezett könyvtárunkba.

A rendszeres könyvcserét uj feladatként 1954 májusában kezdtük megszervezni s jelenleg mintegy 25 nagykönyvtárral folytatjuk. E könyvcsere keretében 4.55o kötet könyvhöz jutottunk. Módszerünk az, hogy az ujonnan megjelent könyvekről havonként figyelőkartonokat küldünk ki cserepartnereinknek és választás alapján szállitjuk és kérjük a könyveket. Viszonzásul mintegy 3.6oo kötet (évfolyam) periodikát és 2.ooo kötet könyvet küldtünk külföldre.

Könyvcserénk egyes viszonylatokban rövid idő alatt is nagyméretüvé fejlődött. 5o, sőt 1oo kötetet meghaladó könyvanyagot kért és kapott a British Museum Könyvtára, a Svéd Királyi Könyvtár, az Uppsalai Egyetemi Könyvtár, a Harvard Egyetem Könyvtára és a washingtoni Library of Congress.

Igen értékes és jelentős a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Könyvtárától kapott periodika anyagunk, továbbá a British Museum, a Bodleian Library, az Uppsalai Egyetemi Könyvtár, a stockholmi Királyi Könyvtár, az ugyancsak stockholmi Történeti és Régészeti Akadémia Könyvtára, az

Ohioi Egyetemi Könyvtár, továbbá a Szerb és Szlovén Akadémiák cserekülde-ménye.

Az uj kapcsolatok kiépitése területén az elmult évben a legkomolyabb fej-lődést a jugoszláv és japán cserekapcsolatok felvétele jelentette.

A cserével kapcsolatos munka a mult év folyamán az elvi vonatkozások, tu-dománypolitikai összefüggések tisztázásában határozott és lényeges eredmé-nyeket ért el, a nélkül, hogy e nehéz és bonyolult területen eljutott vol-na a végső és hibátlan megoldásig. Jelentős lépés volt a cserekapcsolatok reviziójának megindítása tőkés és részben szovjet viszonylatban, valamint a megszünőben levő kapcsolatok felujitása.

A tulajdonképeni cserével kapcsolatos feladatok megoldása mellett a népi demokráciákkal kötött kulturcsereegyezmények végrehajtása is könyvtárunk feladata volt.

Az egyes tudományágak irodalmának teljesebbé tétele és hiányaink pótlása szempontjából nagy jelentőségü volt a nemzeti tulajdonba vett könyvanyag-ból való részesedésünk. Ennek kapcsán egyébként megszerezhetetlen müvekkel gazdagodott könyvtárunk.

A Szerzeményezési Osztály és a Cserecsoport a könyvbeszerzés vonalán 1954-ben 12.672 müvel, illetve 15.14o kötettel gyarapitotta állományunkat. Nem érdektelen a részletezés:

Köteles példány	2829 mü	2849 kötet
MTA kiadvány	14o "	144 "
Vétel	3649 "	4o66 "
Csere	3o43 "	3858 "
Nemzeti tulajdonba került könyvanyag	1257 "	1846 "
Ajándék	1754 "	2377 "
	12672 "	15140 "

Az ujonnan beszerzett könyveknek 64 százaléka a társadalomtudományok, 36 százaléka pedig a természettudományok területéről való.

A mult évben 2.542 féle periodika érkezett könyvtárunkba, ebből csereké-pen 1.899, előfizetésként 379 és kötelespéldányként 269

A Különgyüjtemények anyaga több komoly értékkel gyarapodott 1954-ben:

a Kézirattár 149 kötetes kéziratot és 953 kis kéziratot szerzeményezett. Legjelentősebbek Ady Endréné, Csinszka hagyatéka, Eötvös József jegyző-könyvei, Petőfi Zoltán levelei Gyulai Pálhoz, Kempelen Farkas okmányai, Bethlen Miklós önéletirása, levelek 1848-ból, stb.

A Régi Könyvek gyüjteménye 16o értékes darabbal gyarapodott, többek között két ősnyomtatvánnyal: Boethius: De consolatione philosophiae (1491) és Panormitanus: Processus iudiciarius (é. n.), továbbá jelentős XVI. századi nyomtatványokkal, mint pl.: Hortulus animae (1521 fametszetekkel gazdagon illusztrálva), Theophrastos: Historia de plantis (1552, Aldus), Bonfini: Rerum Ungaricarum decades (1568, Zsámboki sajátkezü verses dedikációjával Listi Jánosnak.)

A Keleti Gyüjtemény beszerezte az örmény történeti kutfők (Orbelian, Kalankatvaci, Parpeci, stb.) tbiliszi kiadásait 19o7-19o9-ből, az 1836-ban Bécsben megjelent Nor Bargirk nagy örmény szótárat, a Türk Dil Kurumu (Török Nyelvtudományi Társaság) nyelvemlék és nyelvjárási kiadványait (1942-1954) és még igen sok fontos és értékes szakmunkát.

Régi és modern gyüjteményeink egyaránt kiegészültek a mikrofilm formában beszerzett anyaggal. 1954-ben a könyvtár állományába ezen a módon a következő értékek kerültek: 8o mü az Erdélyben található fontosabb magyar vonatkozásu irodalmi és történelmi kéziratos- és régi könyvanyagból; továbbá a Lobkowitz-kódex, a Széll-kódex, a Müncheni-kódex, stb. Az orientalisták számára Leningrádból, Párisból és Londonból érkeztek mikrofilmek.

Tervszerüen folyt az ujonnan beszerzett müvek és mellette a már állományunkban levő, de még korszerüen nem katalogizált könyvek - összesen 17.o59 mü - feldolgozása. Periodikáink cimfelvételezése és szakozása is előrehaladt. 1954-ben 2417 folyóirat került feldolgozásra.

A kézirattári munka keretében - többek között - jelentős a Kazinczy-Becske anyag, a Kisfaludy Társaság irodalmi emlékanyagának és Eötvös József jegyzőkönyveinek katalogizálása.

A még korszerüen fel nem tárt ősnyomtatvány és régi könyvanyag feldolgozásához nem lehetett hozzákezdeni, itt csak előkészitő, illetve rendező munkák folytak.

A Keleti Gyüjtemény birtokában van a világhirü Kaufmann gyüjtemény, mely unikális értékü héber kéziratokat /kódexeket/ és könyveket foglal magában. A gyüjtemény legnevezetesebb része az 594 darabból álló kéziratgyüjtemény és ebben is a 25 illuminált kódex. E gazdag könyvtári és kéziratos anyag az utóbbi évek folyamán nemcsak a magyar, hanem a külföldi orientalisták érdeklődésének középpontjába került. Éppen fenti okoknál fogva mulhatatlanul szükségessé vált a nem jó állapotban tárolt gyüjtemény uj elrendezése, katalógusának kiegészitése és egyik legnagyobb értékének, a 422-es számu illuminált kódex facsimile kiadásának előkészitése. E munkák szakértő általi meginditását az Akadémia elnökének támogatása tette lehetővé.

A mikrofilmtár a mult évben 624 müvet dolgozott fel.

III.

A könyvtár vezetőségének az elmult évben a legsulyosabb gondot az uj könyvek elhelyezése és a régi könyvek épségének biztositása okozta. Raktáraink teljesen beteltek és a legszükségesebb hely felszabaditását is csak egész raktárrészek átrendezésével, a könyvanyag állandó mozgatásával lehetett elérni. Jellemző, hogy régi raktárainkban 1954 folyamán 1.997 folyóméter könyvet kellett átrakni. Ennek ellenére sem volt biztositható a feldolgozott anyag folyamatos elrendezése, a periodikák pld. hónapok óta csak a földön kapnak helyet.

A tudományos kutatás számára elsőranguan fontos, igen gazdag és értékes folyóiratanyagunkat a lehetetlen raktározási viszonyok miatt csak komoly nehézségek árán tudtuk a kutatók rendelkezésére bocsátani. A szétszórt anyagot megpróbáltuk a lehetőségekhez képest rendezni és hozzáférhetőségét biztositani, ez a helyhiány miatt azonban csak részben sikerült.

A raktárrendezés területén komoly eredményt a Kálmán-utcai raktárban sikerült elérni. Az itt ömlesztve fekvő kb. 40.000 kötetet kitevő anyag nemcsak az olvasók számára volt hozzáférhetetlen, hanem erős rongálódásnak is volt kitéve. Évtizedes mulasztást sikerült helyrehozni, amikor a könyvtár dolgozói önkéntes közös munkával válogatták szét és rakták rendbe az összekevert szakokat.

Sehol annyi mulasztás nem történt az elmult évek folyamán, mint legértékesebb könyveink tárolása és gondozása terén. Ősnyomtatványaink és régi könyveink szétszórva, ömlesztve, romlásra és pusztulásra itélve hevertek piszkos, nedves raktárrészekben. Bár az ebből származó kár jelentékeny, mindent el kellett és el kell követni az állomány további pusztulásának megakadályozására. A 1.103 darabból álló ősnyomtatványgyüjteményünket sikerült megfelelő helyen felállitani. Elhelyezést nyertek a Régi Magyar könyvek is. Vetustissima gyüjteményünket azonban - amelynek értékére az az egyetlen adat is jellemző, hogy 162 aldinát tartalmaz - helyhiány miatt nem lehetett felállitani.

IV.

A könyvtár anyagának használata az elmult években állandóan és egyenletesen fejlődött. Az olvasóteremben 1954-ben 13.855-en 43.078 kötetet olvastak. Emellett 8.362 kölcsönző 12.432 kötetet kölcsönzött ki. Az olvasók száma 1953-hoz képest 1.867-el, az olvasott köteteké 2.341-el, a kölcsönzők száma 1.381-el, a kölcsönadott köteteké pedig 2.038-al emelkedett. Még régebbre visszatekintve megállapithatjuk, hogy a mult év olvasó- és kötetforgalma majdnem kétszerese az 1951 évinek. Ebben természetesen szerepe van az akadémiai dolgozók számára kölcsönadott szép-

irodalmi kiadványok elég tekintélyes számának is.

Hasonló emelkedést mutat Buda déli kerületeinek tudományos és egyetemi könyvtára, az Eötvös-könyvtár használati statisztikája is. Itt az 1953 évi 19.752 olvasóval szemben 1954-ben 21.856-an látogatták a könyvtárat. Ezzel arányos a kikért kötetek számának emelkedése is, 1953-ban 38.933 kötetet adtak kézbe, 1954-ben pedig 46.951-et. A tudományos olvasók száma 3.379 volt, a teljes olvasóközönség 15,4 százaléka. Ez a szám is mutatja a könyvtárnak tudományos életünkben meglevő jelentőségét.

A Keleti-gyüjtemény olvasóterme egész éven át a Bibliográfiai Osztály munkahelye volt. Hogy olvasóforgalmában ennek ellenére sem volt csökkenés, az csak azt bizonyitja, hogy értékes anyaga nélkülözhetetlen a szaktudósok számára. Az év folyamán 1.lol olvasónak 5.637 kötetet adtak ki állományukból.

A Kézirattár és a Régi Könyvek gyüjteménye az állandó költözködés mellett is biztositotta a kutatók kiszolgálását: lo32 olvasónak adtak ki kéziratot, régi magyar könyvet, vagy akadémiai disszertációt, összesen 5.o85 egységet.

A mikrofilmolvasógépet 196 olvasó vette igénybe 275 film olvasásával.

A könyvtár kiállitásai könyv- és periodikaanyagunkat ismertették meg az olvasókkal, illetve egy-egy eseménnyel vagy évfordulóval kapcsolatban a megfelelő irodalmat mutatták be. Az általában tetszéssel fogadott kiállitások közül kiemelkedtek az akadémiai nagygyülésre készült és az Akadémiai Könyvtár llo éves fennállása alkalmából rendezett kiállitások, továbbá a Maimonides emlékkiállitás.

Könyvtárunk a tudományos kutatást nemcsak anyagának feltárásával és rendelkezésre bocsátásával támogatta, hanem azzal is, hogy tájékoztatószolgálata a hozzá beérkezett kérdésekre összeállitotta az igényelt témakör irodalmát, illetve felvilágositást adott a megfelelő területeken. Akadémikusaink, párt- és állami szerveink (pl.: MDP Központ, Külügyminisztérium, MTA Külügyi Csoportja, washingtoni Magyar Követség, Magyar Enciklopédia szerkesztősége), külföldi érdeklődök (pl.: Leningrádi Nyelvtudományi Intézet, Szaranszki Mordvin Nyelvtudományi Intézet, Albán Követség, Oxford University Press, Lengyel Tudományos Akadémia) haszonnal vették igénybe irásbeli tájékoztatásainkat.

Ezen a területen legfőbb hiányosságunk az aktiv tájékoztatás kiépitése, a figyelőszolgálat bizonyos mértékü rendszeresitése területén volt.

V.

Az Akadémia Könyvtára - a korszerű könyvtári szervezési gyakorlatnak megfelelően - a direktóriumi vezetés célkitüzései óta az akadémiai intézetek könyvtárainak központjaként is szerepel. E hálózati funkcióját azonban nem elvi, hanem személyzeti okokból csak részben tudta gyakorolni. A könyvtári központositás a létszámkeretek feltöltését kivánta volna meg, ez azonban az utóbbi másfél év alatt nem volt lehetséges.

A központi könyvtári funkciók gyakorlati keresztülvitele (25 akadémiai intézet könyvtári gondozása) majdnem kizárólag az állománygyarapitással volt összefüggésben. A külföldi könyv- és folyóiratbeszerzés egyeztetése és lebonyolitása, az intézetek devizanyilvántartása, a köteles- és duplumpéldányok eljuttatása az intézetek könyvtáraihoz, a nemzeti tulajdonba került könyvanyag hálózati adminisztrációja s a körültekintő munka után kiválasztott könyvek (3.606 kötet) igénylése az intézeti könyvtárak számára, a cseréből és kultúrcseréből származó fölöspéldányok intézeti profil szerinti szétosztása volt ennek a hálózati munkának a lényege.

A könyvtári központositás helyességét igazolta az a tény is - ennek gyakorlati következményei is jelentkeztek - hogy a hálózat tagjai megismerve a központositás jelentőségét és értékelve Szerzeményezési Osztályunk segitő munkáját, fokozott igényekkel léptek fel, könyvtári problémáikkal egyre gyakrabban keresték fel a központot.

E szerény módszertani munka természetesen azért nem fejlődhetett ki erőteljesebben, mert személyzeti keretünk e célra egyáltalában nem állt rendelkezésünkre.

VI.

Külön kell szólnunk szakbibliográfiai és dokumentációs, továbbá könyvtártudományi munkánk mult évi helyzetéről. Mérlegünk ezen területen nem mindenben megnyugtató.

Igen nagy mértékben, pozitiv módon - akadémiai helyzetünkből következőleg - támogattuk az akadémiai szakosztályok által megfelelő javaslatba hozott dolgozóink tudományos munkáját kutatónapok formájában: 1954 folyamán 438 napot fordithattak munkatársaink tudományos kutatásra. Erre a fontos kérdésre és annak könyvtári összefüggéseire még visszatérünk.

Legkevésbé sikerült a könyvtártudományi munkák beépitése az intézeti tervbe. Egyéni munkáktól eltekintve két "határterületen" folyt tevékenység: a magyar könyvtártudomány bibliográfiájának területén értünk el kezdeti eredményeket (154 folyóiratkötet feldolgozása) s tovább folyt - ha korlátozott lehetőségek között is - a többnyelvü könyvtárosi szakszótár

anyagának gyüjtése és rendezése. Az 1954 folyamán megalakult Könyvtártudományi Főbizottság hatása és célhiteltámogatása még nem érvényesülhetett munkánkban, gyakorlati feladataink tulságosan nagy mennyisége s az akadémiai helyiségviszonyok váratlan rosszabbodása, a folytonos költözködési és átrakodási munkák pedig e célra felszabadítható időnket teljesen "felélték".

Jobb eredményeket értünk el a szakbibliográfiai és dokumentációs munka területén, sőt a mult év az előző idők bizonytalanságával és célkitüzéseinek általános voltával szemben megszilárdulást és céltudatosságot hozott. Világossá vált, hogy bibliográfiai osztályunk főfeladata az akadémiai kutatás támogatása, dokumentációs területen pedig a MTA és a külföldi akadémiák müködésével, tudománypolitikai célkitüzéseivel, szervezeti problémáival kapcsolatos anyag összegyüjtése.

E bibliográfiai-dokumentációs munka - amelynek tervszerüségét a bibliográfiai osztály munkatársainak sulyos betegségek miatti 870 napot kitevő kiesése nem egyszer akadályozta - 1954 folyamán a következőképpen alakult:

Kiadásra került a könyvtár társadalom- és természettudományi uj beszerzései jegyzékének lo füzete.

A "Tájékoztató a külföldi Akadémiák müködéséről" cimü dokumentációs kiadvány első száma még az első félév folyamán megjelent. A második szám anyaggyüjtése és szerkesztése is megtörtént az év folyamán.

Ezzel párhuzamosan készült "A megujhodott Magyar Tudományos Akadémia, 1949-1953" c. bibliográfia, amely az előzővel kb. egyidőben jelent meg; a második szám előkészitése nagyrészt még 1954-ben megtörtént.

A könyvtárunkban meglévő mezőgazdasági könyvek bibliográfiájának kiadása mellett több szakbibliográfia anyaggyüjtésén dolgozott az osztály. Ezek közül - az Akadémia Izotóp Főbizottsága felkérésére - a "Rádioaktiv izotópok" cimü már meg is jelent.

E kiadványok - értesüléseink szerint - a maguk vonalán megfelelő támogatást nyujtottak a használóknak; viszont további munkánkban nélkülözzük a segitő célu birálatot és tanácsadást, mely a jobb minőségü munka fontos eszköze és hajtóereje.

VII.

Lényegében 1955-ben is a helyesen kitüzött alapvető feladatok megvalósitásából következő funkciók gyakorlása lesz az Akadémiai Könyvtár programja. Az állandóan kötelező és döntőnek mondható kurrens könyvtári munkák mellett ebben az évben különösképpen a következő feladatok meg-

oldását tervezzük:

a./ A könyvtár alapvető problémáinak összefoglaló ismertetése a megfelelő párt- és állami szervekkel. Mivel az Akadémiai Könyvtár konzervativ mozdulatlanságánál fogva legjobban megsinylette a feudál-kapitalista korszak kultur- és tudománypolitikájának hátrányait s még a felszabadulás éve sem hozta meg számára azt a fejlődési lehetőséget, amelyet nagykönyvtáraink 1945 óta fokozatosan megragadhattak, - szükségesnek látszik a tulságosan felhalmozódott alapvető problémák összefoglaló ismertetése.

b./ Az intézet II. ötéves tervének előkészitése, összeállitása és képviselése az Országos Könyvtárügyi Tanács előtt.

c./ Néhány igen fontos könyvtári területen fejlődésünk mai fokán - figyelemmel a szocialista könyvtárpolitika alapvető célkitüzéseire - felül kell vizsgálnunk munkánk elvi és tartalmi összetevőit. Igy szükségünk van arra, hogy a több mint két és fél éve érvényben lévő gyüjtőköri rendeletre való tekintettel könyv- és folyóiratbeszerzésünk szinvonalát, tartalmi vonatkozásait áttekintsük. Könyv- és folyóiratcserénk elvi alapjainak, szervezeti problémáinak kifinomitásában további lépéseket kell tennünk, az illetékes akadémiai szervek segitségével létre kell hoznunk a nemzetközi csere akadémiai tartalék-alapját. Akadémiai könyvtári hálózatunk központi könyv- és folyóiratkatalógusának elkészitésére konkrét tervet kell összeállitanunk s a gyakorlati megoldást el kell inditanunk. Igen nagy értéket képviselő periódika-állományunk teljes hozzáférhetőségét biztositanunk kell, a hiányok pótlásáról - a szétosztásra kerülő nemzeti tulajdonba jutott folyóiratanyag és a mikrofilmtechnika segitségével - gondoskodnunk kell. Mikrolaboratóriumunk uj nagyteljesitményü gépi berendezésére támaszkodva létre kell hozni az akadémiai kutatások szükséges mikrofilm-bázisát, miután az erre vonatkozó tervet országos szinten is egyeztettük.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a tudományos kutatás e könyvtári alapjainak továbbfejlesztését összakadémiai érdeknek tekintjük s ugy véljük, hogy a korszerü akadémiai könyvtári funkciók teljesértékü gyakorlására sem technikailag, sem a személyzet létszámát tekintve még nem vagyunk elég erősek.

d./ Fenti feladatainkból következőleg szükséges és hasznos lesz, hogy a könyvtár egyes osztályainak és csoportjainak célkitüzéseit, munkaszervezetét és eredményességét a szocialista segitségnyujtás eszközeivel belső bizottságok utján megvizsgáljuk (intézeti hálózat, cserecsoport, Bibliográfiai Osztály, Szerzeményezési Osztály, Eötvös-könyvtár). Ez a módszer az önismeret jó hatásfoku eszközének is bizonyul.

e./ Általános állományrevizió tartása.

f./ Az Akadémia vezető szerveivel együttmüködve gondoskodás a helyiség- és raktári helyhiány legszükségesebb enyhitéséről. Már a XIX. században is elavult raktározási rendszer modernizálására több mint félévszázadon

át alig történt valami s kulturális forradalmunk nyujtotta ilyenirányu lehetőségeit sem értékesitették az akkor intézkedni hivatottak. 1954 végére épitészetileg elkészült ugyan a könyvtár 262,5 m^2 alapterületü, két könyvtári emelet beépitésére alkalmas nagyraktára, mely 167.ooo kötet elhelyezésére adna lehetőséget s igy 8-lo évre megoldaná az uj anyag elhelyezésének problémáját - de állványok nincsenek s igy a kérdés megoldása nyitott maradt.

g./ Az állományvédelem fontos kérdésének előbbrevitele:

1./ Uj könyvanyagunk - mindenekelőtt magyarnyelvü szépirodalmi anyagunk klasszikus és nem-klasszikus része egyaránt - sulyos veszedelemnek van kitéve: a "tönkreolvasás" veszedelme fenyegeti. Bármennyire tudatában vagyunk is dolgozó tömegeink müvelődési és szórakozási igénye fontosságának, az akadémiai kutatás szolgálatában meg kell védenünk állományunkat. A szépirodalom a mi könyvtárunkban forráskincs, az irodalomtörténeti kutatás alapanyaga.

2./ Régi könyvanyagunk legértékesebb része (elsősorban az ősnyomtatványok, azután a régi magyar- és a vetustissima-anyag) sulyos veszedelemben forog: a sok évtizedes elhanyagolás és szükség-raktározás következtében a rongálódás, tönkremenés olyan foku, hogyha az év folyamán nem kapunk rendkivüli hitelként restaurálási célra költségvetésünkből ki nem gazdálkodható 5o.ooo forintot, számitásunk szerint kb. 2 millió forint értékü nemzeti vagyont jelentő könyvrégiség megy menthetetlenül tönkre. Ez az "első segély" tul van a takarékosság annyira szükséges és jogos vonalán: milliók - éspedig pótolhatatlan milliók! - mennek veszendőbe, ha ezt az aránylag nem nagy összeget képtelenek leszünk megszerezni. E téren nem tudjuk elég sötét és tragikus szinekkel festeni a helyzetet: akadémiai állami- pártszerveinknek össze kell fogniok, hogy a kiméletlen orvosi diagnózis alapján feltárt sulyos betegséget orvosolják. Egy év mulva már hiába jönne a segitség.

Természetes az állományvédelem akadémiai helyzete ismét rávilágit arra a mulasztásra, hogy e nagy értékekkel rendelkező könyvtárat nem látták el könyvkötészettel és szakképzett könyvrestaurátorral, a könyvhigiénia szolgálatában álló laboratóriummal. Itt a külföld mögött sok évtizeddel el vagyunk maradva: e területen a takarékosság végső fokon nem a kivánt cél elérését eredményezte, hanem pótolhatatlan értékek tönkremenését idézi elő.

h./ Dolgozóinkat fokozatosan - itteni megterhelésük arányában - be kell kapcsolni az országos könyvtárügyi munkákba (bizottságok, szekciók).

i./ A tudományos munka és a szakbibliográfiai tevékenység tervszerü biztositása.

Ez a pont részletesebb kifejtést igényel.

Az Akadémia Könyvtárában a tudományos munka folytatását jelenleg kétféle módon biztositjuk s ez elvszerüen következik a könyvtár akadémiai jellegéből.

Tudományos dolgozóinkat kutatónap biztositása utján igen jelentékeny számban vonták be erre illetékes szerveink az Akadémia keretein belül folyó tervmunkákba.

Ez örvendetes jelenség, hiszen intézetünk igy tevékenyen tud közremüködni a MTA célkitüzéseinek megvalósitásában s aktiv módon járul hozzá a szaktudományok egyes részletfeladatainak megoldásához.

Jól tudjuk, hogy az aktuális könyvtári feladatok elvégzésében a kutatónapok rendszere mennyiségileg felmérhető hiányokra vezet. Természetes kötelességük tehát illetékes akadémiai szerveinknek s a könyvtár vezetőségének is, hogy ezeket a kutatónapokat igen megokolt esetekben javasolják, engedélyezzék s tartsák fenn. Azért hangsulyozzuk ezt, mert bizonyos helytelen liberalizmus ezen a területen felütötte a fejét. A kutatónapok teljes eltörlése azonban nemcsak a szaktudományok fejlesztése, de könyvtári szempontból is hátrányos lenne. Az Akadémia Könyvtára enciklopedikus jellegü tudományos könyvtár s a könyvtári munka minősége - bármilyen beosztásban munkálkodjanak is könyvtárosai - a dolgozók tudományos képzettségétől igen nagy mértékben függ. Az alkotó tudományos munka elmélyültebbé, szinesebbé és eredményesebbé teszi a könyvtári szakmunkát is.

Szükséges azonban rámutatni arra is, hogy a könyvtártudományi munka támogatására a vezetőségnek sokkal nagyobb gondot kell forditania, hiszen a Könyvtártudományi Főbizottság célkitüzései s az ujra meginduló Magyar Könyvszemle immár reális alapot nyujtanak az ilyenfajta tudományos tevékenység számára.

Az intézeti tervmunka szempontjából azonban - a valóságosan kiesett munkaórákon kivül - komoly nehézséget okoz az a körülmény is, hogy a könyvtári dolgozók tudományos munkájának eredménye - mint publikáció - nem könyvtári kiadványként jelentkezik, hanem tudományos kutatóintézeteink (akadémiai osztályok) kiadványaiban realizálódik.
Márpedig az Akadémiai Könyvtár nemcsak a tudományos kutatást támogató intézmény, de egyuttal önálló tudományos intézet is, melynek saját tudományos programja is van s igen fontos feladata a könyvtártudomány fejlesztése.

Éppen ezért azt a megoldást választottuk, hogy bibliográfiai és könyvtártudományi témáinkat fokozott mértékben épitettük be az 1955. évi

könyvtári munkatervbe s összehangoltuk a kurrens könyvtári munkákkal és a szaktudományi célokat szolgáló kutatónapokkal.

E tervmunkák rendszere a következő:

I. csoport: bibliográfiai és dokumentációs jellegü kiadványok.

1./ Tájékoztató a külföldi akadémiák müködéséről (évente kétszer);
2./ A MTA 1954-ben;
3./ Társadalomtudományi és természettudományi szakirodalom az Akadémia Könyvtárában (havonta);
4./ Aktuális szakbibliográfiák (az izotop-bibliográfia ujabb kiadása, tervezés a tudományos intézetekben, az atomenergia békés felhasználása);
5./ Könyvtártudományi bibliográfia;
6./ Kisfaludy-Társaság kéziratanyagának cimjegyzéke;
7./ A magyar orientalisztika bibliográfiája;
8./ A magyar könyvtárakban található külföldi folyóiratok lelőhely-bibliográfiája (több nagykönyvtárral együttmüködésben, a Könyvtártudományi Főbizottság támogatásától függően);

II. csoport: könyvtártudományi munkák.

1./ A MTA Könyvtárának története;
2./ A könyvtár és a tudományos kutatómunka kapcsolatai (részlettanulmányok);
3./ Arany-munkaközösség (Arany János és az Akadémia);
4./ A Kaufmann-gyüjtemény 422. sz. kódexének facsimile-kiadása;
5./ Többnyelvü könyvtári értelmező szakszótár;
6./ A mikrofilmre és mikrokönyvtárosi feladatokra vonatkozó ismeretek.

Magától értetődik, hogy a két csoportba sorolt munkák egy része a második ötéves terv periódusában fog befejezést nyerni.

Dolgozóink tudományos felkészültségén és kitartó munkáján kivül az Akadémia illetékes osztályaitól, a Könyvtártudományi Főbizottságtól és az Akadémiai Kiadótól is jelentékeny segitséget kérünk és várunk, hogy célkitüzéseinknek a megkivánt szinvonalon tudjunk megfelelni. Hangsulyozni kell, hogy az Akadémia Könyvtára nem egy könyvtár a sok közül, hanem a magyar tudomány legfőbb szervező, irányitó és vezető hatóságának és testületének nagy történeti multtal, rengeteg értékkel rendelkező tudományos nagykönyvtára. Éppen ezért kiadványainak (akár a jelenleg folyó kutatásokat elősegitők, akár nagy és rejtett értékeit feltárók is azok) az olvasást, tanulmányozást és terjesztést lehetővé tevő nyomtatott formában kellene a jövőben megjelenniök: a sokszorositási technika nem buzdit kiadásra, olvasásra és terjesztésre.

Már a második ötéves terv tudományos célkitüzései felé vezet bennünket az a program, amit itt éppen csak érinteni akarunk: könyvtárunk külön-

gyüjteményeinek igen nagy kulturális, tudományos és nemzeti értéket jelentő kódex-, kézirat-, és könyvritkaságai vannak. Ezeket korszerü, tudományos apparátussal készült katalógus- és forráskiadványokban kell feltárni és megjelentetni. Nemcsak a magyar tudományosság meritene ezekből nagy hasznot s tudománytörténeti kutatásunk jutna fontos munkaeszközökhöz és forrásgyüjteményekhez, hanem a nemzetközi tudományos fórumokon is méltón és haszonnal képviselnék a Magyar Tudományos Akadémiát.

I. Költségvetés.

		Terv	Tény	Százalékos teljesítés
o1	Állományba tartozók béralapja	1.1o4.ooo	1.o88.9o2,6o	98
o2	Állományon kivüliek béralapja	33.1oo	31.841,52	96
o3	Jutalom, segély	19.8oo	19.8oo	1oo
o4	Családi pótlék	12.7oo	12.636	99
o9	Kiküldetés	5.4oo	5.392,25	99
1o	Irodai és gazdasági anyagfelh.	2oo.8oo	199.998,72	99
12	Gyógyszer, vegyszer	38.2oo	38.13o,36	99
13	Textil és egyéb ruházat	3.5oo	2.526,2o	72
15	Egyéb anyag	1.15o	1.143,1o	99
16	Szolgáltatás	72.2oo	71.o93,59	98
17	Szállitás	8.ooo	7.736,7o	96
18	Közteher	62.ooo	61.444,43	99
19	Felujitás	2o.25o	2o.234,22	99
2o	Beszerzés	922.ooo	921.933,49	99
4o	Alkalmazottak jóléti intézm.	11.ooo	1o.754,6o	97
41	Alkalmazottak kulturális támogatása	3.ooo	2.949,7o	98
		2.517.1oo	2.496.517,56	99

A MTA Könyvtára költségvetésének itt közölt tényszámai évközben módositott tényszámok. Az eredetileg megállapitott összeg 2.584.ooo Ft volt.

II. A könyvtár gyarapodásának adatai.

1./ Könyv és periodika.

a./ Köteles példány	2.849	kötet
MTA kiadvány	144	"
Vétel	4.066	"
Nemzeti tulajdonba került könyvanyag	1.846	"
Ajándék	2.377	"
Csere	3.858	"
Összesen	15.140	"

b./ A gyarapodás megoszlása terület szerint:

magyar	4.912	kötet
szovjet	2.644	"
népidemokratikus	1.718	"
egyéb	5.866	"
összesen	15.140	"

c./ A gyarapodás megoszlása szakok szerint:

o + 2	1.143	kötet
1	614	"
3 K	344	"
3	1.360	"
4	607	"
49	1.508	"
5	2.722	"
6	1.982	"
61	711	"
7	551	"
8	2.307	"
9	1.291	"
összesen	15.140	"

Kurrens periodikák száma:

Vásárlás	374	féle
Köteles pld.	269	"
Csere	1.899	"
összesen	2.542	"

Megoszlásuk terület szerint:

magyar	269	féle
szovjet	343	"
népidemokratikus	45o	"
egyéb	1.48o	"
	2.542	"

2./ Kézirat.

Kézirat	149
Kis kézirat	953
	1102

3./ Régi könyv.

Ősnyomtatvány	2
RM	33
Vetustissima	7
Régi könyv	118
	16o

4./ Mikrofilm.

Mikrofilm	223

5./ Eötvös-könyvtár.

Vétel	662	kötet
Nemzeti tulajdonba került könyvek	1.859	"
Központi könyvtár duplumanyagából	24o	"
Ajándék	27o	"
Egyéb	21	"
Összesen	3.o52	"

Kurrens periodikák száma: 94 féle.

Költségkimutatás.

Akadémiai Könyvtár könyvvásárlás	194.377,8o Ft.
Akadémiai Könyvtár folyóirat, illetve periodika vásárlásra	56.499,1o "
Keleti Könyvtár	2o.31o,8o "
Kézirattár	32.649 "
Eötvös Könyvtár	24.9o7,7o "
	328.744,4o "

Csere.

586.8oo,83 Ft.

Mikrofilm.

6.388,26 Ft.

x

x x

III. Feldolgozó munka.

1./ Könyvek feldolgozása:	17.o59 mü
Kataloguscédulák száma:	179.6oo cédula
Javitások száma:	2.812 javitás
2./ Periodikák feldolgozása:	2.417 periodika
3./ Kézirat:	14.351 egység
4./ Mikrofilm:	624 mü
5./ Eötvös-könyvtár	2,745 mü

IV. Olvasószolgálat.

1./ Olvasószolgálati Osztály:

olvasó: 13.855 ✓ olvasott kötet: 43.078 ✓
kölcsönző 8.362 ✓ kölcsönzött " : 12.432 ✓

Olvasók megoszlása foglalkozás szerint:

akadémikus	1.444
MTA alkalmazott	5.023
Egyet. főisk. tanár, doc.	941
Tanár, tanító	1.587
Tud. kutató	4.031
Közigazg. alk.	720
Biró, ügyvéd	187
Aspiráns	1.661
Orvos	236
Mérnök	729
Iró, müvész	652
Fordító	718
Egyet. hallg.	2.752
Egyéb	924
Intézmény	652
	22.217

2./ Kézirattár és Régi Könyvek Gyüjteménye:

Olvasó: 1032 ✓ Használt egység: 5.085 ✓

3./ Keleti Gyüjtemény:

Olvasó: 1101 ✓ Olvasott kötet: 5.637 ✓

4./ Mikrofilmtár:

Olvasó: 196 ✓ Olvasott film: 275 ✓

5./ Eötvös-könyvtár:

Olvasó: 12.065 Olvasott kötet: 30.881
Kölcsönző: 9.791 Kölcsönzött ": 16.070

Olvasók megoszlása foglalkozás szerint:

MTA alkalmazott	213
Egyet. tanár; egyet. tanszemélyzet	614
Tanár, tanító	1.225
Tud. intézeti dolgozó	1.2o8
Közigazgatási alkalmazott	6o
Iró, müvész	118
Egyetemi hallgató	17.986
Tanuló	198
Egyéb	234
	21.856

A MTA Könyvtára egész olvasóforgalma:

Olvasó és kölcsönző	45.4o2
Használt egység	113.459

x

x x

V. A Tájékoztató és Bibliográfiai Osztály kiadványai.

1./ Ujabb külföldi beszerzések. Megjelent tiz száma 421 lap terjedelemben, 2.73o példányban, összesen 116.15o lapon.

2./ Tájékoztató a külföldi tudományos akadémiák müködéséről. 1. füz. 227 lap terjedelemben, 3oo példányban, összesen 68.1oo lapon.

3./ A megujhodott Magyar Tudományos Akadémia. Bibliográfia 1949-1953. 156 lap terjedelemben, 3co példányban, összesen 46.8oo lapon.

4./ Mezőgazdasági irodalom könyvtárunkban. /1953 junius-1954. május./ 14 lap terjedelemben, 8oo példányban, összesen 11.2oo lapon.

5./ Rádioaktiv izotopok. Bibliográfia a magfizikai alapfogalmak, a mérési módszerek, az egészségvédelmi eszközök, valamint néhány területen történő alkalmazásuk tanulmányozásához. 26 lap terjedelemben, 2oo példányban, összesen 5.2oo lapon.

Összesités: 1954 folyamán kiadtunk 14 kiadványt, 844 lap terjedelemben, 4.32o példányban, összesen 247.45o lapon.